

ENGEL – O VECHIE FAMILIE DE FARMACIȘTI IEȘENI

Marius-Andi DAȘCHIEVICI

Un interesant capitol din trecutul vechii capitale a Moldovei este acela privitor la istoria farmaciilor și farmaciștilor. Apariția și integrarea vechilor „spițeri” în societatea ieșeană reprezintă un indiciu al dezvoltării civilizației urbane și de apropiere de spiritul occidental. Cei mai mulți dintre slujitorii Hygienei erau străini, care s-au stabilit la Iași în baza unor privilegii oferite de către Domnie, acte care țineau seama și de utilitatea publică a acestei activități („spre folosul obștei orașenilor”). Deși subiectul se anunța a fi generos, acesta a reținut destul de puțin atenția istoricilor, bibliografia temei fiind destul de modestă. O preocupare constantă în această direcție a avut-o doamna muzeograf Angela Știrbu, descendentă a vechii familii de farmaciști ieșeni Engel.

Documentele orașului Iași amintesc o serie întreagă de spițeri, mai ales începând cu ultima treime a secolului XVIII, când societatea românească, aflată în plină epocă fanariotă, făcea pași însemnați spre modernitate. Asemenea izvoare scrise amintesc nume precum: farmacistul Anton Feierman 1768; Hristodul, spițerul grec și farmacist la Spitalul Sf. Spiridon în 1772; Fotachi, medicul domnului, la 1776, cu loc de spițerie lângă Curtea Domnească; Luchi, spițerul 1777-1779; doctorul Testabuza 1778-1779; gerahul Herlitz de la Spitalul Sf. Spiridon între 1775-1779; farmacistul și supus austriac Bruchner 1779-1828; Ioan Benedict Lochmann-tatăl de la Spitalul Sf. Spiridon 1775-1785 și fiul său, Ioan Lochmann, de la 1808 cu spițerie pe Ulița Mare; evreul pământean Leiba, cu spițerie pe Ulița Târgului de Jos 1775-1778; spițerul transilvan Johann Kraus, care a venit în Moldova în 1816 și recunoscut de austrieci și prusaci cu 8 spițerii în 1835, urmat de ginerele său Ignat Degre, în 1836; Moisă spițerul avea la 1820 spițerie în Târgul de Jos; este amintită și *Spițeria lui Costache* din mahalaua Măjilor, care preluase spițeria lui Alexandru Vernier serdar; alt farmacist cunoscut a fost Iosif Leiter, 1815-1823; de notorietate a fost și farmacistul Anton Abrahamfi, 1827.

Din spațiul Bucovinei a venit, la începutul secolului XIX, Anton Kuler la 1817, care era recunoscut de agenția austriacă în 1823 și în a cărei farmacie, ce funcționa cu chirie, avea să lucreze Dimitrie Anton, originar din Brașov și mai târziu Gheorghe Vasilkovski, în 1824. Din Imperiu Austriac a venit evreul Michael Boroh, cu patentă de la agenția cezaro-crăiască în 1823, proprietar a unei case în Târgul de Sus. A urmat Costache Silef, grecul născut la Praga și stabilit la Iași în 1814, ca supus englez și cu patentă franceză, care avea o farmacie ce funcționa la 1824. Tot de la Cernăuți a venit polonezul Iacob Werojinski sosit în Moldova la 1824, acesta și intrase în serviciu la spițeria lui Johann Lochmann și a căpătat apoi document de la Ionița Sandu Sturdza în 1826, în care era recunoscut ca proprietar de farmacie; el era în activitate și la 1835. Un alt hrisov a obținut, la 16 septembrie 1826, chirurgul și spițerul Filip Naiman (același cu ipohirurgul Filip Neuman, angajat la Spitalul Sf. Spiridon în 1816-1823). Patru frați bucovineni Ioan (semna Johann), Ilie, Grigore și Vitalie, stabiliți în Iași la 1825,

dinte care la 1831 Ilie Pădure, de naționalitate greacă și supus austriac, era proprietarul unei farmacii de clasa I. Originea străină a spițerilor și personalului, de naționalitate germană, evreiască, greacă și poloneză, ca supuși austrieci, a determinat pe istorici care s-au ocupat de această temă să vorbească de un „germanism” în dezvoltarea vieții farmaceutice și medicale românești pe filieră germană și austriacă¹.

Statisticile indică faptul că cele mai multe diplome, 230 au fost obținute la Viena, 120 la Pesta, 90 la Paris, München, Halle 25, Berlin 24, Torino 15, în secolele XVIII și XIX au fost eliberate de 5 și 20 de ori mai multe decât în secolul XVII². Influența școlii germane avea să scadă odată cu apariția *Școlii Naționale de Medicină și Farmacie* în 1857 la inițiativa lui Carol Davila și a *Școlii Superioare de Farmacie* în 1869. Numărul diplomelor obținute în străinătate scade simțitor: 45 la Viena, München 23, Berlin 4, Buda 4, majoritara diplomelor fiind eliberate la București.

Orașul Iași aflându-se în continuă modernizare, de pe străzile sale au dispărut toate clădirile vechi în care au funcționat farmaciile de odinioară. În memoria orașenilor au mai rămas încă farmacia fraților Lochmann de pe Ulița Mare (pe locul „Casei Cărții” de astăzi), bolțile de piatră din fața Mitropoliei Vechi, care au adăpostit farmacia „Minerva”, farmacia Beceanu de pe Bd. Anastasie Panu, la intersecția cu str. Sf. Lazăr (vizavi de Hala Centrală) și altele asemenea. Cele mai cunoscute spițerii din Iași purta numele precum: „Providența”, „Paracelus”, „La Coroana”, „Minerva”, „Imervol”, „Steaua Polară”, „Esculap”, „La Fortuna”, „La Tigru”, „Ștefan cel Mare”. În acest climat avea să apară și să se integreze farmacia Engel, servită de mai multe generații de „spițeri”, dedicați acestei nobile profesii.

Familia de farmaciști Engel

Familia Engel era de origine germană, membrii săi stabilindu-se în Moldova din anul 1845, dar au primit cetățenia română abia la 1906. Familia provenea din Regatul Saxoniei, din orașul Mittweida³, așa cum o arată corespondența particulară din perioada 1900-1908, corelată cu informațiile arhivistice. Este vorba despre vărul Victor și despre Alexandru, tatăl lui Emil Engel. Victor Engel era cetățean român, deși s-a născut s-a produs la Cernăuți, în Bucovina austriacă, la 23 decembrie 1881⁴. În orașul Iași locuiau și alte rude colaterale precum Ernst Emil Engel (decedat 1873) și soția sa Catarina Kollentzer, al căror fiu Heinrich Ernst Engel stabilit la Fălticeni, se căsătorea la 25 noiembrie 1877 cu Ștefania Josepha Maria Worell, fiica lui Karl Worell, farmacist din Fălticeni și a Annei Berezinski⁵. Se știe că Anton Vorel și urmașii săi au fost reprezentanții unei vestite familii de farmaciști din Piatra-Neamț.

¹ Despre importanța școlii germane în formarea elitei farmaceutice și medicale din România, Angela Engel Știrbu a redactat două lucrări pentru obținerea gradului I: *Farmaciști și farmacii din Iași la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea*.

² Angela Știrbu, *Influența Școlii Occidentale în viața sanitară ieșeană în secolul trecut*, lucrare pentru obținerea gradului de muzeograf I, susținută la 2 septembrie 1996 (*manuscris*).

³ Arhiva personală Angela Engel Știrbu, cartea poștală din 1908 expediată de Victor Engel către Alexandru Engel.

⁴ DJANI, fond Chestura Poliției, dos. 4/1903, din 23 septembrie 1903.

⁵ Arhiva personală Ștefan S. Gorovei de la Fălticeni, *Însemnări Artur Gorovei*, II.

Johann Engel (1845-1915) s-a născut la Iași, în 1845. El a urmat Școala de Farmacie de pe lângă Spitalul „Sf. Spiridon“, la 1860; a devenit asistent al acestei Școli la 1865⁶. Farmacia Spitalului „Sf. Spiridon“ a fost întemeiată la 1851 de către Leon Papp, spițer cu diplomă la Pesta în 1846 și Ferdinand Schiller, diplomat la Pesta în 1841, unic proprietar în 1856. În 1872 această farmacie a fost vândută lui Sigismund Blaunstein. În această perioadă, farmacistul-șef era Teofil Steinner. La această farmacie avea să fie stagiar Johann Engel 1865.

Johann a făcut apoi studii superioare la München, unde a obținut titlul de magistru și dreptul de liberă practică, în 1868. Între 1869-1874 și-a început cariera, în farmaciile lui Alexandru Racovce, numită „La Îngeru“. Apoi a lucrat la oficina lui Otto Selten. Din 26 mai 1872 îl întâlnim pe Johann Engel în farmacia „La Coroana“, unde a lucrat întâi ca angajat al Doamnei Kaspzeyska, fostă Iassinski. Documentele Farmaciei „La Coroana“, din fondul Primăriei Iași, descriu o spițerie boltită, cu camera medicamentelor, pivniță, laborator, magazii pentru ustensile și vase, camera de pisat și podul. Protocolul din 12 decembrie 1874 consemnează ca proprietară a farmaciei pe doamna Kaspzeyska, fostă Jassinsky, ca arendator pe Johann Engel și ca asistent pe Ion Maserl⁷.

Firma Farmaciei „La Coroana” nu a fost creată, deci de Johann Engel, ci a fost preluată de la familia Jassinsky. S-a păstrat o marcă reclamă a farmaciei „La Coroana”, în care se arată că localul acesteia era „Lângă poarta Curții domnești”. În aceeași clădire a funcționat farmacia doctorului Fotachi, construită pe la 1757. În vremurile mai noi, clădirea figura la nr. 1-3 a străzi Palat (fosta uliță a Chereștegiei sau str. „Podu Roș”). După 1849 în clădire a funcționat și tutungeria vestitului arnăut domnesc Iacob Inge Rober, care se afla în slujba lui Mihail Sturdza și care a trăit până la 1891⁸. Acesta este cunoscut ca întemeietor al Băilor curative de la Strunga (jud. Iași). În aceeași clădire se pare că a funcționat ulterior și o bancă, *Prima Societate de Economie*, întemeiată pe la 1871; banca se afla în această locație și pe la 1900.

Examinând *Planul orașului Iași* de la 1857, executat de Fr. Peytavin, ne putem edifica cu privire la amplasarea vechii farmacii. Chiar după ce Poarta curții Domnești a fost demolată, pe la 1842, din porunca domnitorului Mihail Sturdza, pentru a deschide priveliștea asupra Palatului Ocârmuirii, farmacia a rămas și a perpetuat amintirea monumentului demantelat. În câteva fotografii aeriene, de după 1900, poate fi identificată această clădire, cu începuturi străvechi, chiar dacă înfățișarea sa nu o arată. Clădirea a fost demolată, în cele din urmă, pe la 1933, în contextul degajării pieței civice din fața noului Palat de Administrație și Justiție inaugurat în 1925, construit după planurile arhitectului I.D. Berindei.

În anul 1911, la 15 octombrie, Johann Engel a obținut o copie a documentului domnesc dat de Ioniță Sandu Sturdza la 7 februarie 1823 pentru farmacistul Leiter⁹. Prin amintitul document, domnitorul Ioan Sandu Sturdza arta că: „Nu i-am trecut cu vederea rugămintea, ci ca unul care ne-am încredințat că este de cunoscută vrednicie în meșteșugul spițăresc,

⁶ Dr. Vasile Gomoiu, *Repertoriul medicilor, farmaciștilor și veterinarilor din ținuturile românești*, București, 1941, p. 32, 54.

⁷ DJANI, fond Primăria, dos. 50/1870, f.112; dos. 42/1872, f.107r-v; 34/1874, f. 160 r-v; 9/1881, p. II, f. 70r; DJANI, fond Primăria, 34/1874, f. 160 r.

⁸ Cf. Ion Mitican, *Ulița Mare din de mult uitate vremuri*, Editura Tehnopress, Iași, f.a., p. 12-13.

⁹ Arhiva personală Angela Engel Știrbu, documentele Farmaciei Engel.

iată prin această carte a Domniei Mele îi dăm voie și slobozenie ca să deschidă o spițerie a sa aice în oraș, la locul ce va găsi și se va socoti mai cu îndemânare, pentru alișveriușul său și pentru trebuința târgului; în care spițerie vrednic să fie a lucra și de a ține tot felul de doftorii, după rânduiala spițăriilor, sârguindu-să și îngrijindu-să ca să aibă pururea doftorii bune, curate și cu toată întâmplarea, spre mulțumirea obștei orașului și spre mai multă îndemânarea râvnei sale pentru sporirea folosului și a îndestulării obștei în această trebuință a doftoriilor. Hotărâm Domnia Me ca spițăria sa să fie apărată și scutită de banii ajutorinței și de alte orice dări și asigurări vor fi asupra altor dugheni. Așijderea și una calfă ce va avea la spițărie și zece oameni din oamenii străini fără bir și fără nici un amestec în pământul acesta, pentru slujba spițăriei, să fie scutiți de birul Vistieriei și de toate alte orice dări și havalele vor fi asupra locuitorilor țării”.

Johann Engel a fost căsătorit cu Natalia Reineke. Soția provenea dintr-o familie cunoscută la Iași. Rudolf Suțu arăta că lângă casa Săftița Paladi de la Copou, aflată la intersecția străzii Carol cu strada „40 de Sfinți”, „era locul arhitectului Reiniche-Chetner, care a împodobit Iașul cu foarte multe clădiri mari. El a cumpărat berăria „Zimbru” din Păcurari, fostă proprietate Zvec, amenajând grădina .... Reiniche a fost și organizatorul patinajului din str. Căpitan Păun, unde, împreună cu soția sa, produceau admirația ieșenilor prin figurile grele de patinaj. A mai înființat, în strada Carol, și un *skating*. Lui i se datorește și construirea frumosului palat Sturdza din București, unde se află astăzi Ministerul de Externe”¹⁰.

La 9 august 1915 Johann Engel a decedat, fapt dovedit prin extractul nr.1450/1915. În urma sa aveau să rămână moștenitorului, Alexandru Engel, care era pe atunci locotenent în armată.

Alexandru Engel (1 iunie 1878-14 ianuarie 1947) era fiul lui Johann și al Nataliei Reineke. Acesta și-a făcut studiile la București și preia în 1915 afacerea tatălui său. Farmacia cumpărată de Johann Engel de la familia Leiter, împreună cu vasele, documentele și mobilierul profesional, au fost transmise fiului său, farmacistul Alexandru Engel. În 1925 un incendiu a distrus vechea farmacie a familiei, situată în fața Palatului de Justiție. În această situație Alexandru a cumpărat o alta casă, pe strada Anastasie Panu, care a servit atât ca sediu al farmaciei, cât și ca locuință. Clădirea a existat până în 1947, când este demolată, odată cu reamenajarea zonei, după distrugerile războiului.

La 11 aprilie 1911 Alexandru Engel s-a căsătorit cu Victoria Dașchevici (1888-1966), sora bunicului meu, Constantin. Din această căsătorie avea să se nască trei copii: Emil, Alexandrina (Adina) și Lucia.

În octombrie 1946 Alexandru Engel își scria testamentul: „Subsemnatul, Alexandru Ioan Engel, farmacist, domiciliat în Iași, strada Anastasie Panu nr. 14, fiind în toate facultățile mintale și din buna mea voință declar prin prezentul testament că după moartea mea las soției mele, Victoria Engel, pe lângă parte ace se cuvine de drept, îi mail las și partea mea disponibilă din averea mea ce va găsi în momentul morții mele, precum și beneficiara uzufructului după cum va crede de cuviință până la moartea ei”. Făcut astăzi, 23 octombrie

---

¹⁰ Rudolf Suțu, *op. cit.*, vol. II, p. p. 173 (clădire dispărută).

1946 A. Engel farmacist¹¹. Alexandru Engel avea să moară în ziua de 14 ianuarie 1947 așa cum consemnează actul păstrat în arhiva familiei.

Tradiția farmaceutică a continuat în familia Engel prin fiica cea mare Alexandrina (Adina), care purta prenumele tatălui său Alexandru Engel. Aceasta s-a născut la 4 septembrie 1913 și a trăit destul de puțin, până la 8 decembrie 1952. Ca și înaintașii săi, Alexandrina a absolvit Universitatea de Medicină „Carol Davila” din București, ducând mai departe profesia de farmacistă.

Angela Engel-Știrbu, muzeograf (1943-2011)

O descendentă a acestei familii de farmaciști, care nu a mai urmat profesia consacrată, a fost Angela Engel, căsătorită Știrbu. Se poate lesne observa faptul că prenumele Angelei relua numele familiei Engel, pe care avea să îl ducă astfel, mai departe chiar și după căsătorie. Angela a fost o femeie remarcabilă prin frumusețe, eleganță și delicatețe. Așa a rămas ea în amintirile generație sale.

Din perspectivă genealogică, Angela moștenește o triplă istorie familială deosebită: a neamului de farmaciști Engel din Saxonia, Austro-Ungaria și Regatul României, a neamurilor înrudite Placa, Dașchievici, Gârleanu și Dușulescu, cu o bogată zestre de personalități militare și artistice: locotenentul de Gardă civilă de la 1877-1878, Vasile I. Placa (m.1903) a realizat monumentele comemorative ale soldaților ruși participanți la războiul antiotoman din anii 1877-1878, aflat la Cimitirul „Eternitatea” din Iași. El este tatăl străbunicii mele Elena Placa și surorile sale Adela, mama Margaretei Gârleanu. Olga căsătorită cu avocatul bucureștean Dușulescu, era mama actorului Cristian Dușulescu (1885/1890-1944).

În vremea premergătoare Primului Război Mondial, Alexandru Engel și Victoria Dașchevici deveneau soți, la 29 aprilie 1911. Cununia religioasă a avut loc la Biserica Banu, iar petrecerea s-a desfășurat la clubul german „Turnverein”, de pe strada Lăpușeanu¹². Nașii aveau să fie căpitanul apoi maiorul de cavalerie Ioan Dașchevici și soția sa Veturia¹³. Nașul de cununie era fratele mai mare al bunicii Victoria Dașchevici, colonelul și ulterior generalul de brigadă Ioan P. Dașchevici 1872-1942¹⁴.

Alexandru Engel și familia au locuit în imobilul aflat în capătul străzii Ștefan cel Mare, unde a funcționat Farmacia Engel, chiar în fața Palatului Culturii¹⁵. Din căsătoria lui Alexandru Engel și a Victoriei Dașchievici aveau să se nască trei urmași, un băiat și două fete: Emil, la 29 februarie 1912, Alexandrina (Adina) la 4 septembrie 1913 și Lucia, născută la 28 februarie 1917. Nașul de botez al lui Emil a fost chiar maiorul Ioan Dașchevici, după cum mărturisea într-o scrisoare trimisă de pe front din 1942. Evenimentele de la începutul secolului XX, în special Marele Război, i-a adus sub steagul militar pe locotenent-colonelul Ioan Dașchevici și locotenentul-farmacist (în rezervă) de artilerie Alexandru I. Engel, așa

¹¹ Arhiva personală Angela Engel Știrbu, documentele farmaciei Engel.

¹² Informație Angela Știrbu-Engel.

¹³ Arhiva personală Dașchievici Andi, fotografie din 24 aprilie 1911.

¹⁴ Arhiva personală Dașchievici Andi.

¹⁵ Arhiva Angela Engel Știrbu, cărți poștale.

cum arată fotografiile de familie, care purta haina militară încă din 1906/1907 și o va purta ca ofițer încă din 1914 până la sfârșitul războiului¹⁶.

Emil Engel, fiul lui Alexandru, nu a mai urmat profesia familiei, ci a devenit contabil. Emil s-a căsătorit cu Elena Secuescu (1919-2000), fiica Eugeniei (1885-1944). Emil Engel locuia, împreună cu familia sa, într-o casa cumpărată în 1919, pe strada Anastasie Panu, nr. 14. Proprietatea familiei avea o suprafață de 532 m.p., pe care se aflau casa și anexele sale, grădină și livadă. Casa era de cărămidă, acoperită cu tablă, având patru camere, două bucătării și alte dependențe.

Angela Știrbu s-a născut la 3 aprilie 1943, ca fiică a lui Emil Engel și a Elenei Secuescu. Fetița a fost crescută de mamă și bunică, tatăl său Emil fiind mobilizat pe frontul de răsărit, cu prilejul începerii celui de-al doilea război mondial. Printre primele experiențe de viață ale Angelei se numără refugiul în Oltenia, familia fiind nevoită să plece în iunie 1944 spre localitatea Voitești, județul Gorj¹⁷.

În anii războiului tatăl său a fost mutat de la un post în altul așa cum ne dezvăluie șirul celor 12 scrisori păstrate de soția sa Elena: la 4 septembrie 1943 se afla la *Zaporoj, Baza Regională înaintată* la 250 km de front, 23 decembrie 1943 până la 20 ianuarie 1944 - *Corpul Aerian, Depozitul de combustibili*; 1 februarie 1944 - *Varvorovca, Nicolaev pe Bug* unde îndeplinea rolul de comandant al unui depozit de combustibil al Bazei regionale Nr. 2, situată la 70 km de front; de la 26 februarie și până la 7 martie 1944 - *Corpul Aerian Regal de luptă*, comandantul Depozitului de Combustibil, de la 17 martie 1944 este atestat la Tighina, după care la 7 aprilie 1944 era parte a Grupării Aero nr. 2, iar de 14 iunie până la 29 iulie și 20 august 1944 a făcut parte din Regimentul 35 infanterie, compania a 5-a¹⁸. Evenimentele din Basarabia din zilele de 20-23 august 1944 și dispariția misterioasă a lui Emil în zona localității Ciubărciu au constituit subiectul unei anchete efectuate de lt-col. Gheorghe Filipescu, fostul comandant al Regimentului 35 Infanterie, la 30 ianuarie 1946, de locotenentul Gheorghe Grobmir, comandatul plutonului în care activase Emil. Fostul locotenent mărturisea, într-o scrisoare din 17 februarie 1948, către văduva de război că Emil fusese luat de la plutonul său la centrul de comandă al companiei de către căpitanul Chircu Constantin, însă între 18 și 22 august evenimentele au dus la ruperea legăturilor dintre pluton și companie, fostul locotenent fiind luat prizonier în ziua de 22 august.

În tot acest timp Angela Engel creștea în casa părintească de pe strada Anastasie Panu, sub ochii bunicii materni și ai mamei, bucurându-se de grădina și livada răcoroase din jurul casei. Între timp aveau să plece la Domnul bunica maternă Eugenia Secuescu (1944), bunicul Alexandru Engel (14 ianuarie 1947), mătușa, farmacistă Alexandrina (Adina) la 8 decembrie 1952), bunica paternă Victoria (18 noiembrie 1962).

Angela Engel a urmat cursurile școlilor ieșene, iar la terminarea liceului a optat pentru Facultatea de Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”. După absolvire, Angela a fost bibliotecar la între la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” (1970-1971). Ulterior Angela a fost, timp de 27 de ani muzeograf la Muzeul de Istorie a Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național Moldova din Iași (Palatul Culturii),

¹⁶ Arhiva personală Angela Engel Știrbu și Dașchievici Andi.

¹⁷ Arhiva personală Angela Engel Știrbu, scrisoare din data de 29 iulie 1944.

¹⁸ Arhiva personală Angela Engel Știrbu, scrisori.

între ianuarie 1972-noiembrie 1998. Treptele profesionale au fost parcurse astfel: muzeograf (1972-1979), și muzeograf principal III (1980-1993), muzeograf II/1 (1 ianuarie 1994-august 1996) și muzeograf I/ 1și 2 (septembrie 1996-noiembrie 1998).

Cariera profesională a doamnei Angela Știrbu va putea fi mai bine conturată de către colegii de la Muzeul de Istorie, pe baza documentelor aflate în arhiva Complexului Muzeal și a amintirilor vechilor angajați, care au cunoscut-o direct. Ceea ce ne propunem în cadrul de față este de a pune pe hârtie o serie de documente și imagini provenite din arhive personale, familiale, care pot servi, în viitor, la completarea medalionului biografic al muzeografei Angela Știrbu.

Din arhiva personală a Angelei au rezultat informații interesante despre legăturile de apreciere și colegialitate pe care le-a întreținut prin schimburi de extrase ale articolelor cu istoricii Gh. I. Florescu, istoricul Sergiu Iosipescu din București, Maria Humnic-Teclean șefă a Muzeului de Istorie, Rodica Radu, de asemenea șefă a Muzeului de Istorie, Florin Buimestruc pasionat cercetător al vechii arhitecturi ieșene, la care se adaugă mulți alții.

La 5 noiembrie 1984 Angela s-a căsătorit cu arhitectul Cornel Știrbu, ceremonia religioasă având loc la Biserica Golia din Iași. Această căsătorie i-a adus împlinirea și în planul vieții personale¹⁹. Familia locuia într-un apartament de pe Bd. Ștefan cel Mare, în blocul „Guliver” de lângă „Arta Modei”.

Dintre rudeniile Angelei se cuvine să o amintim pe muzeografa Magda Jianu muzeograf la „Casa Dosoftei” (Muzeul Literaturii Române Vechi) cu care era legată prin alianță astfel: Elena Tomescu, sora bunicii mele Adelaida, s-a căsătorit cu Nicolae Vasiliu care au avut trei copii: Alexandru Vasiliu 1919-1940, Eugenia Vasiliu căsătorită cu inginerul eonolog Liviu Jianu și Elvira (născută 1917) căsătorită cu colonelul Eugen Scripcaru 1911-1896. Aceștia erau și bunicii profesoarei de engleză și inspector Sabina Manea (născută Scripcaru). Cuplul Eugenia și Liviu Jianu sunt părinții inginerului Radu Jianu și socrii Magdei Jianu și ai profesoarei universitare Anca Jianu, soția profesorul universitar Ștefan Colibaba. Din acest ghem de înrudiri rezultă că subsemnatul, autorul acestor pagini, Magda Jianu și Angela Știrbu suntem veri de gradul al II-lea.

La Muzeul de Istorie a Moldovei Angela Știrbu s-a ocupat de documente medievale, fiind o bună cunoscătoare de paleografie chirilică și, probabil, chiar de slavonă. Ea s-a ocupat și de biblioteca Muzeului, care i-a devenit, practic, birou. Trecutul istoric al familiilor din ascendența sa, în special cel al propriei familii de farmaciști, a determinat-o pe Angela Știrbu să se aplece asupra istoriei farmaciei în spațiul românesc. Referitor la istoricul învățământului farmaceutic, Angela Engel-Știrbu a redactat articolul *O mărturie documentară despre învățământul farmaceutic din Moldova, precum și alte studii, rămase în manuscris: Farmaciști și farmacii din Iași la sfârșitul sec al XVIII-lea și începutul sec. XIX-lea și Influența Școlii Occidentale în viața sanitară ieșeană în secolul trecut*, subiect care va constitui lucrarea de grad I ca muzeograf în 1996²⁰.

¹⁹ Anterior, Angela Engel a avut două scurte căsătorii cu istorici ieșeni de la Institutul „A. D. Xenopol”: mai întâi cu Veniamin Ciobanu și apoi cu Gheorghe I. Florescu.

²⁰ O listă mai completă a articolelor publicate de Angela Știrbu nu a fost întocmită încă. Semnalăm aici alte două contribuții, publicate în revistele muzeale: Angela Engel, *Mărturii ale vieții economice din perioada feudală în Muzeul de Istorie al Moldovei*, „Hierasus” Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie din Botoșani,

După demolarea farmaciei „La Coroana” din fața Palatului de Justiție și Administrație, obiectele de mobilier farmaceutic, vasele farmaceutice, ștampilele, busturile lui Mercur și Hipocrate, documentele farmaciei au fost transmise nepoatei de frate a Adinei, muzeograful Angela Engel Știrbu. Colecția era într-adevăr valoroasă, deoarece mai multe obiecte de farmacie au intrat în proprietatea lui Johann Engel odată cu cumpărarea Farmaciei Leiter, fondată pe la 1820. De-a lungul anilor, nu s-au găsit soluții pentru achiziționarea acestei colecții de către muzeele ieșene. Astfel, Angela Știrbu a decis să facă o ofertă Muzeului Farmaciei din Cluj, care avea un valoros patrimoniu de profil. Deci, o parte din colecția Engel a ajuns în amintitul oraș ardelean. O altă parte din obiectele vechii farmaciei a intrat în colecțiile muzeului de profil înființat în cadrul Facultății de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași. Donația a fost făcută de dr. Simona Stoleriu, nepoata doamnei Monica Hordilă, muzeograf la Muzeul de istorie din Roman, cea mai apropiată prietenă a Angelei Știrbu. Alexandrina Engel a alcătuit și un prețios ierbar care a ajuns, se pare, în același loc. Alte piese din vechea colecție Engel au ajuns și în colecții particulare, precum cea a Dr. Mungiu.

Fig. 1 – Farmacia Engel, în fața Palatului Culturii (pe locul porții Curții domnești)

Fig. 2 – Farmacia Engel și incinta fostului Hotel „St. Petersburg”, din capătul Bd. Ștefan cel Mare

Fig. 3 – Marca farmaciei Engel c. 1900

Fig. 4 – Marca farmaciei Engel epoca interbelică

Fig. 5 – Locul farmaciei de lângă poarta Curții domnești (Planul Peytavin, 1857)

Fig. 6 – Farmacistul Johann Engel

Fig. 7 – Jobenul lui Johann Engel

Fig. 8 – Ochelarii farmacistului Johann Engel

Fig. 9 – Flacoane farmaceutice de sticlă. (Muzeul Universității de Medicină Iași)

Fig. 10 – Flacoane de porțelan. (Muzeul Universității de Medicină Iași)

Fig. 11 – Cutie din sticlă „Pate dentifrice” (Colecția de Istoria Farmaciei Cluj)

Fig. 12 – Cutie din porțelan „Odontine, nouveau Dentifrice ...” (Colecția de Istoria Farmaciei Cluj)

Fig. 13 – Vas pentru agaric (Muzeul Universității de Medicină Iași)

Fig. 14 – Ventuze de Spițerie (Muzeul Universității de Medicină Iași)

Fig. 15 – Farmacistul Alexandru Engel în 1899

Fig. 16 – Alexandru Engel, sergent major 1916

Fig. 17 – Victoria, soția lui Alexandru Engel cu fratele ei, Constantin Dașchievici (bunicul autorului, Andi Dașchievici), la 1903

Fig. 18 – Alexandru Engel și Victoria Dașchievici, la cununia lor (1911)

Fig. 19 – Alexandru Enghel cu soția și copiii, Emil și Alexandrina (Adina), în 1914

Fig. 20 – Emil Engel copil (1912)

Fig. 21 – Copiii Emil, Adina și Lucia (1920)

Fig. 22 – Elena Engel cu fiica sa Angela

Fig. 23 – Angela cu soțul, arhitect Cornel Știrbu

Fig. 24 – Muzeograful Angela Știrbu (1943-2011)